

Chris de Stoop

Dit is mijn hof



2016

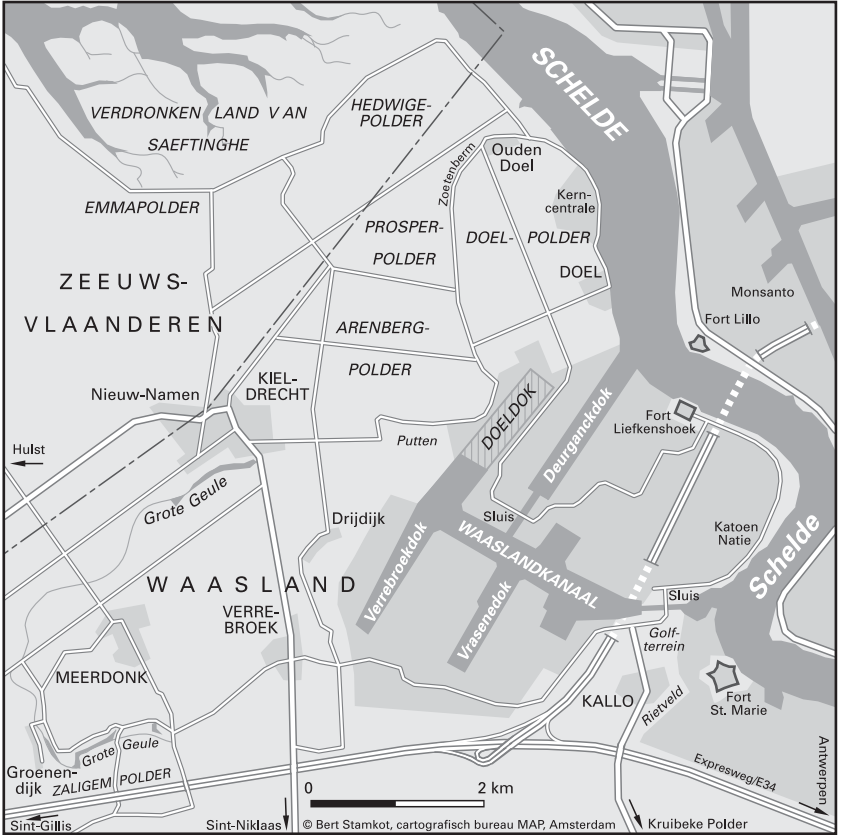
DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM | ANTWERPEN

Voor mijn broer zaliger

‘Ik ben weg geweest en heb mezelf vragen gesteld,’ zei Casy. ‘Wat is er hier gebeurd? Waarom jagen ze de mensen van het land?’

– John Steinbeck, *De druiven der gramschap*



Proloog

Daar staan we dan, mijn broer en ik, laat in de middag, diep in de modder, blauw van de kou, te roepen naar de koeien, ‘kom, kom, kom’, terwijl achter ons opeens kogels tegen het dak van de stal ketsen. Instinctmatig duiken we ineen en kijken rond. Verzopen velden en weilanden strekken zich voor ons uit tot aan de horizon, met overvolle grachten eromheen. Het enige ongewone dat we zien is een bulldozer aan de overkant van de wei achter de omheining.

De oudere koeien laten zich gewillig bijeendrijven. Ze luisteren nog naar roepnamen als Stampvoet, Steekhoorn of Wittekop en hebben al eerder een winter in de warme stal meege maakt. Ze plonzen gezapig door het hek naar het erf, voorbij de lange, verse maïskuil, waarvan de bitterzoete geur als natte damp in de lucht hangt. Ze waggelen, draaiend met hun dikke konten, grommend van genoeg, blindelings naar de stal, recht naar de ruif om hooi te eten.

De zeven jonge vaarzen, met hun nog blinkende oranje chips in hun oren, willen echter met geen stokslagen naar het hek, waardoor ze pas in september voor het eerst in de wei zijn

gekomen, samen met de springstier. We jagen ze armenzwaaiend op, roepen en tieren, glijden uit en worden drijfmat. Op het laatste moment draaien ze zich telkens om en stormen rakelings langs ons. Luid loeiend vliegen ze alle kanten uit. En omdat het al sinds onze kinderjaren een uitgemaakte zaak is dat ik de snelste ben en mijn broer de sterkste, is het altijd aan mij om erachteraan te rennen.

De wind wakkert aan, ik spring op de graspollen aan de zijkant van een plas, verlies mijn evenwicht en val languit in het slijk. Uitgeteld kijk ik een halve minuut naar de grote vlakken grijs en zwart die boven me over elkaar schuiven. Hoe vaak hebben we dit al samen gedaan? Ik vond het altijd geweldig om met mijn broer de kudde in en uit de stal te laten. In ruil daarvoor krijg ik om de paar jaar een achterkwartier mee naar huis. Niet van de beste koe, die te veel geld waard is, maar van de slechtste. Ik heb er een diepvriezer voor gekocht en eet soms maanden koe tot het me de keel uit komt. Wat des te sneller gebeurt als ik de koe in kwestie nog goed gekend heb.

Uiteindelijk lukt het ons door de weidedraad op een andere plaats helemaal open te maken en de vaarzen zo via een omweg naar het erf te drijven – een vaak beproefde afleidingstactiek. Mijn broer loopt met een riek hooi voor de beesten uit om hen tot in de stal te lokken. Als de laatste binnen is, doen we haastig de grendel in het slot. We leunen doodmoe tegen de muur, waarvan de onderkant zwart ziet van de mest. We glimmen van het zweet en van het vuil.

Hoewel ik al twintig jaar gestopt ben met roken, rol ik nu een sigaret, samen met hem. Een dunne, want hij is zuinig op zijn tabak en kijkt me op de vingers. We roken en rochelen zonder een woord te zeggen.

Alle vee is nu van de wei en alleen de bulldozer blijft buiten

achter in de regen, die gaandeweg overgaat in natte sneeuw. Binnen is het behaaglijk tussen de dampende koeienlijven. Maar we praten niet zoals vroeger met voldoening na over de hele operatie, we rakelen niet eindeloos op hoe hachelijk het wel was en hoe wild ze waren en hoeveel geluk we hadden dat we de beesten weer in de stal kregen, nee.

‘Het boeren is bijna afgelopen,’ zegt mijn broer voor de zoveelste keer, met op zijn gezicht een mengsel van schrik en wrok. ‘Ze willen ons weg.’

‘Nog lang niet,’ zeg ik.

We zwijgen weer en kijken de stal rond, waarin het verval stilaan merkbaar wordt in de kromme buizen en roestige drinkbakken. De koeien zijn al gaan liggen, dicht bij elkaar, met hun zware koppen op elkaars buik. Ze kijken met glanzende ogen naar ons terug. Hun adem is zichtbaar als wolken stoom. De jonge vaarzen zitten nog vol onrust. Soms kunnen ze het niet houden van de schurft en schuren ze zich tegen de muren. Soms krommen ze hun rug en steken ze hun staart omhoog om pletsend te pissen en te schijten. Het spat tot op ons gezicht.

‘Brave beesten,’ zeg ik verkrampt, om hem te paaien. ‘Een mooi, gesloten en gezond zoekkoeienbedrijf, wat wil een boer nog meer?’

‘Ze hebben de schijterij,’ zegt hij. ‘En de boerderij draait niet meer.’

Het bedrijf heeft een nieuwe milieuvergunning nodig en hij is bang dat de oude, open mesthoop een probleem wordt. Dat ze zullen zeggen dat de gier in de grond lekt, dat de mestvaalt niet is afgedekt, dat de burenen last hebben van de stank. En hoe zit het met de ammoniakemissie en stikstofdepositie?

Ik loop naar buiten om te pissen. Niets zo ontspannend als tegen een boom of struik pissen, eikel in de wind, één met de

natuur, vrij als een vogel. ‘De bloemen gaan ervan kapot, snotneuzen,’ riep ma vroeger. Maar wij, snotneuzen, met onze koppen vol puisten, deden het de volgende keer opnieuw, om ons territorium af te bakenen. Ik was vier, vijf jaar toen mijn broer me grijnzend vroeg om op een prikkeldraad te plassen. Een klassiek, onnozel spelletje van boerenkinderen, wist ik veel. Een stroomstoot trok door mijn piemel. Alsof de bliksem bij mij insloeg.

Nu zit mijn broer op het lage muurtje bij de oude varkensstal, zijn favoriete stek, vanaf waar je altijd de koeien kunt zien, zowel in de open loopstal als in de wei achter de boomgaard. Zo kan hij volgen of ze tochtig zijn, of ze drachtig zijn, of ze op kalven staan. Ik ga naast hem op het muurtje zitten. Samen kijken we naar de beesten. Terwijl we daar zitten, overmant me weer die weemoed die soms zo aan me blijft kleven. Een gevoel dat over meer gaat dan alleen familie, het gaat over de boerderij en de velden en de kreken, het gaat over een leven dat samenhangt met het land en de lucht, het gaat over al het oude en vertrouwde dat er altijd is geweest.

Ik bedenk hoe mooi het is om met zulke grote, goedaardige beesten samen te leven, zoals hier sinds mensenheugenis gebeurt, en ik vraag me af of de dag zal komen, als iedereen vegetariër wordt, of als vlees in laboratoria wordt gekweekt, of als de laatste boer is uitgestorven, dat we ons niet meer kunnen voorstellen ooit koeien van duizend kilo als huisdier te hebben gehad. En of dat jammer zou zijn.

Achter ons klinkt de schorre roep van een fazant uit het struikgewas. Een zwerm vogels komt overgevlogen, zijn het kieviten? Nee, duiven.

Dan weerklinken er opnieuw verschillende harde schoten na elkaar. Ik spring op en hoor een lading kleine kogeltjes op de

golfplaten. Een scherp, roffelend geluid alsof een emmer knikers over het dak wordt uitgegoten. Links en rechts zie ik aangeschoten duiven uit de lucht vallen, sommige nog piepend, andere aan flarden, in hun vlucht gestuit door een brede baan hagel.

Natuurlijk, het is de jager, die rare kwibus. Hij komt op houtduiven schieten vanachter het elzenbosje. Als hij ze niet bestrijdt, kan hij persoonlijk aansprakelijk gesteld worden voor de schade die ze aanrichten. Ma heeft hem vroeger een paar keer gebeld, omdat de duiven in het gebinte boven de loopstal nesten maken en kweken als ratten. Ze schijten alles onder, koeien inclusief. De bruine hekken en roosters zien wit van de duivenstront.

‘Het is een schande,’ mopper ik. ‘Een bloedbad.’

Met grote passen loopt mijn broer het huis in, waar hij zijn leven lang al woont, op één jaar legerdienst na, maar dat er nu ineens anders uitziet en anders voelt. Het is er een troep. Rommel op de tafel, beschimmelde borden in de gootsteen, spinnenwebben voor de ramen. Want ma, die altijd voor hem gezorgd heeft, ligt nu vastgesnoerd aan een ziekenhuisbed tussen machines die zoemen en ronken. Ma was er altijd om mee te praten, over het weer, over het vee, over de oogst, over alle andere boerenzaken. Feit is dat hij nu voor het eerst in zijn leven alleen is. En alleen zijn is niets voor hem, en nog minder voor ma. Wel voor mij, ik ben goed in alleen zijn. Maar hij klaagt niet, hij heeft nog tabak genoeg, en de diepvriezer zit vol.

De regen en wind geselen het oude boerenhuis, de dakgoten rammelen, de druipende sparren voor het raam zwiepen en kraken. Mijn broer tikt met zijn knokkels op de barometer, zoals pa vroeger altijd deed. De naald verspringt naar ‘slecht

weer'. Ook het weerbericht op de radio voorspelt voor de volgende dagen veel sneeuw en harde vorst. Dan gaan de drinkbakken van de koeien misschien bevroren en moet hij dagenlang alle beesten water geven met de emmer. Het wordt een smerige winter.

'Een normaal seizoen is er niet meer bij,' zegt hij.

'De weerman heeft het soms verkeerd,' sus ik.

We zitten aan weerszijden van de kachel zoals vanouds. Mijn broer half onderuitgezakt op zijn zwarte leren sofa, één hand onder zijn kin, rook om zijn hoofd. Ik heb met hem te doen.

'Ma is kapot,' zegt hij. 'Die komt nooit meer goed. Die komt nooit meer terug.'

'Dat weten we toch niet.'

Hij duwt zijn peuk uit en rolt meteen een nieuwe sigaret. Dan zegt hij iets wat eigenlijk niet te betwisten valt: 'Dit is een familiebedrijf.'

Maar ik betwist het toch: 'Komaan, dit is jouw hof. Al jarenlang.'

'Dit is ons hof,' zegt hij met nadruk, alsof hij dit van tevoren heeft geoefend.

'Ja,' geef ik toe en ik sta op. 'Het is zo. Het is een familiebedrijf.'

'Zeg eens,' vraagt hij dan met zijn ogen dicht, 'wanneer vertrekt ge?'

'Overmorgen,' zeg ik voorzichtig. 'Naar Haïti. Voor de aardbeving. Kijken hoe de kleine boeren daar overleven.'

Hij kon het nooit goed verdragen, het gepraat over reizen. Alsof dat al een vorm van desertie was. Was het hier dan niet interessant genoeg?

Maar nu komt er geen woord van protest. Hij knikt, gaat er

niet op in. Bijna nooit spreken we over mijn leefwereld, altijd over de zijne. De onze.

En zo laat ik hem achter met zijn stoppelbaard van een week, zijn door nicotine vergeelde vingers en zijn voorhoofd vol horizontale lijnen zoals een notenbalk. Terwijl ik in de auto stap komen er enkele ganzen luid snaterend over het erf. ‘Daar zijn de vriesganzen,’ zei ma vroeger. ‘Hou jullie vast aan de takken van de bomen want het gaat vriezen dat het kraakt.’

Zaligem. De verte

Ik heb ma op het toilet gezet. Als een lamme vogel zit ze op de pot, met een van zorg vertrokken gezicht. Ze heeft last van constipatie en het doet meer pijn dan toen ze van mij is bevalen, als ik haar moet geloven. Na tien vruchteloze minuten vraagt ze om haar terug naar de kamer te brengen.

‘De boerderij is verloren,’ zegt ze weer. ‘Zestig jaar heb ik daar geboerd. En graag geboerd.’

‘Op tachtigjarige leeftijd nog de kalveren verzorgd,’ zeg ik.

‘Duizenden kalveren heb ik opgekweekt. Tienduizenden biggen. Koeien gemolken. Elke dag de afromer en melkmachine gewassen.’

‘En het huishouden gedaan.’

‘Graanschoven binden, aardappelen rapen, bieten wieden. In de brandende zon. In de gietende regen. Altijd in de weer.’

‘Nooit zitvlees gehad.’

‘Een paardentand en een vrouwenhand staan nooit stil, was het gezegde. Uitgaan was er niet bij, de beesten gingen voor.’

‘En de kinderen.’

‘Tot op het eind deed ik nog de moestuin. Nu kan ik niets meer. Niet meer lopen. Niet meer opstaan. Me niet meer was-
sen.’

Ma grijpt naar haar buik: ‘Zelfs niet meer naar het toilet gaan.’

Ze kijkt me diep in de ogen: ‘Ik kan niet eens meer huilen.’ Bijna al haar functies verliest ze, maar dit vindt ze op dit moment het ergste. Dit verlangt ze met alle kracht die nog in haar zit. Weer kunnen huilen.

Ze zit bij het balkon, met zicht op het immense gouden Mariabeeld op de kerktoren, in de volksmond Maria Verguld genoemd, omwille van het bladgoud. Het is enkele maanden nadat we de koeien voor het laatst binnenhaalden, en het heeft inderdaad hard gevoren en gesneeuwd, en ma is inderdaad nooit meer naar de boerderij teruggekeerd. Ze heeft nu een kamer in zorgcentrum Het Hof, uitgebaat door de zusters van de Heilige Familie, in de Hofstraat in Sint-Niklaas. Ze werd er door de nonnen en verpleegsters met veel warmte en genegenheid onthaald.

Ma, die nooit een minuut stil kon zitten, die altijd energie had voor twee, is nu aan een rolstoel gekluisterd. Ze is kapot van de osteoporose. Al haar botten zijn verregaand ontkalkt en broos als rietstengels in de winter. Ze viel en brak haar knieschijf, haar heup, haar bekken. Mijn broer had haar ’s morgens helpen aankleden en was daarna de koeien gaan voederen. Toen hij uit de stal kwam, vond hij haar op de vloer. Hij raapte haar op en belde de dokter. Terwijl ze het huis uit werd gedragen, richtte ze zich op en riep naar hem: ‘Ik kom terug.’ Een operatie aan de knieschijf mislukte en aan de rest is men niet eens meer begonnen. Niets geneest nog.

‘Ik heb sinds vanmorgen alle officiële documenten,’ zeg ik.

‘En?’ Ze kijkt me glazig aan.

‘Ik ben nu zogenaamd landbouwer in bijberoep. Deeltijds boer dus. Ik heb een firma die ik ook Het Hof genoemd heb. Ik heb een landbouwnummer en kan beginnen.’

Ze klaart op. Er speelt een flauwe glimlach om haar mond, die ze nog vergeefs probeert te onderdrukken. Voor het eerst in maanden. ‘Gij die altijd met uw neus in de boeken zat. En nu boer?’

‘Ja, maar zonder veel kennis van zaken.’

‘Elke koe is als kalf begonnen.’

‘Het is maar voor een tijdje. Om de boel bij elkaar te houden.’

Zolang ze nog leeft. Dat zeg ik haar niet, maar dat is de bedoeling. Haar boerderij en het land in stand houden, en intussen schrijven, en eindelijk weer de polder in.

Ma kreunt van de buikpijn en moet dringend naar het toilet. Ik rol haar de badkamer in. Als ze klaar is, trek ik snel door met mijn ogen dicht. Wanneer ze weer op haar plaats bij het balkon zit, vraagt ze ongerust naar de kleur van haar ontlasting. Ik moet het antwoord schuldig blijven.

‘Was het veel?’ vraagt ze met aandrang.

Ik blijf zwijgen.

‘Ik ben toch uw moeder,’ roept ze. Geluidloos begint ze te huilen, wat te merken is aan het toeknijpen van haar ogen en het schokken van haar schouders, maar zonder tranen.

‘Ja ma, het was veel. Het was erg veel, ma. Het was enorm, ma.’

‘Ga maar,’ zegt ze stil en opgelucht. ‘Ga maar naar ons hof.’

Een gevaar op de weg ben ik wanneer ik naar de polder rijd. Zodra ik de muur van kantoren en bedrijven, de colonne van vrachtwagens en containers, de knoop van spoorlijnen en snelwegen in het havengebied achter me laat, en de afrit van het polderhuis neem, en de kronkelende weg volg door Verrebroek en Meerdonk tot in Sint-Gillis, word ik door een opgewonden gevoel overvallen. Ik geef mijn ogen de kost: de velden, weiden, grachten en dijken zuigen al mijn aandacht naar zich toe. Ook de dode boerderijen, kapotte stallingen, opengereten schuren. Zoals andere mannen vrouwen nakijken, zo kijk ik naar malse koeien en stoere trekkers. Tot ik van de weg raak en al met één wiel in de berm of sloot beland.

Waar komt die gretigheid vandaan die het landschap in me oproept? Wat ik zie, is blijkbaar van grote betekenis voor me. Omdat dit met mezelf en met familie te maken heeft? Ik maak er meteen weer deel van uit, ook al ben ik er al sinds mijn studentenjaren weg. Dan komt het kind van de polder weer in mij naar boven. Dan komt er weer die verte in mij.

Hoogtepunt is als ik de Zaligempolder voor me zie liggen, waarin ik opgegroeid ben. Ik geniet ervan om ons veld te keuren, waaronder het klooster zit dat deze streek bijna duizend jaar geleden heeft ontgonnen, en ik geniet ervan om ons erf in de Kemphoekstraat op te rijden. Het grote, blauwe hek met witte spijltjes gaat knarsend open. De brievenbus, een metalen melkkan met uitgezaagde gleuf, zit vol reclaimedrukwerk. Maar de reusachtige notenboom, die al tweehonderd jaar als een schildwacht naast het hek stond, is een paar jaar geleden omgezaagd. Omdat de brandweer kwam klagen over overhangende takken en omdat hij ziek en vermolmd was. Dat deed pijn, want het leek al een voorafschaduwning van het einde van het boerenbedrijf.

De boerderij heeft zijn traditionele hoefijzervorm bewaard. Het langwerpige huis staat op ruime afstand van de straat en is ervan afgekeerd, met de voorgevel naar het zuiden, om zo veel mogelijk zon op te vangen. Tegenover het huis staat een machtige schuur van bijna vijftig meter lang en tien meter hoog, met een groot zadeldak van vijfduizend rode pannen, groen geverfde poorten, deuren en luiken. Een identieke oude schuur stond haaks op het huis, maar is in een zware storm omgewaaid en vervangen door een moderne loods. De straatkant van het bedrijf is open, alleen afgeschermd door een dichte ligusterhaag, die altijd groen blijft en vol vogels zit.

Ik maak de kachel schoon, zodat hij weer goed brandt. De bodem is helemaal aangekoekt met roet en as. Het geeft voldoening als de gloed in mijn gezicht slaat en er weer rook uit de schoorsteen komt. De stookoliekachel zit in een grote, Vlaamse schouw met een zwarte, houten omlijsting en een gemetselde binnenmuur. Lang geleden zat er een open haard in en toen ik klein was een Leuvense stoof, die niet alleen diende om het huis te verwarmen maar ook om te koken. 's Avonds zaten we er allemaal omheen, met onze kousenvoeten onder de gloeiende buis. Deze plek was altijd het sluitstuk van de boerderij en de familie, en nu nog.

Naast de schouw zitten twee bruine, geverniste deuren. De linkse leidt naar de overwelfde kelder, een donkere, vochtige wereld waar nog altijd de pekelduip staat waarin vroeger het gezouten vlees werd bewaard. Op het schap boven de keldertrap zie ik enkele pakjes tabak van mijn broer liggen. Naast de bretellen van pa ligt er ook nog de oude, roestige tondeuse, die me een schokje van herkenning geeft.

De rechtse deur leidt naar de *voute*, het opkamertje boven de kelder, waar ik en mijn broer altijd sliepen. Het was er klam

en kil. Het uit de kelder opstijgende vocht zorgde in de winter voor ijsbloemen op de ruiten. Soms legden we aan het voeten-eind een opgewarmde en in krantenpapier gewikkelde baksteen, die nog lang nagloeide. Dan lagen we, onder een berg dekens, onze voeten tegen de hete steen, veilig in ons stinkende nest, te schudden van het lachen als mijn broer weer een of andere onnozelheid uithaalde of een schunnige opmerking maakte.

's Morgens stond ma bij het trapje naar onze voutekamer te zingen: 'Op-staan, op-staan, tijd om door te gaan.' De klemtoon op de eerste lettergreep, omhoog bij het woord 'door', en dan weer omlaag. Zonder ma hadden we nooit een diploma gehaald. Het was ma die ons deed studeren en het was de boerderij die onze studie betaalde. Als ma zong, sprongen we ons bed uit en gingen we ons wassen aan de pomp in het achterhuis. We vormden een kommetje met onze handen, vulden het met koud water, en doopten ons gezicht erin, zoals mussen in een plas. Meestal helder pompwater, maar soms had het een onaangename geur en kleur. Soms gleden er slakken door de gootsteen. Waterleiding kwam er eerst in de stallen, pas later in de woning.

Pa, een nuchtere, sterke man, was minder met studeren en meer met praktische zaken begaan. Hij pakte ons vast aan de keukentafel en zette ons omgekeerd op onze stoel, met de rugleuning naar voren. Hij nam tot ons afgrijzen de tondeuse uit de kast. Een mechanisch tuig dat je nog moest dichtknijpen zoals een schaar. Het deed pijn omdat er altijd haartjes tussen de tanden van de tondeuse bleven vastzitten. Mijn broer, ruim drie jaar ouder dan ik, verweerde zich het meest, maar het was boter aan de galg. In enkele snelle, krachtige halen schoor pa ons zo goed als kaal. 'Een coupe brosse,' lachte hij.

We schaamden ons dood, in die langharige tijden, en trokken onze muts diep over onze oren wanneer we naar school fietsten, maar uitgelachen werden we toch. ‘Stekelvarken’ was nog het vriendelijkste scheldwoord. De ergste spotter werd op een ochtend door de Vlaskop, een opvliegende onderwijzer met blond haar, met de vlakke hand tegen de muur geslagen. In die tijd had men op het platteland nog geen pillen nodig om drukke kinderen tot de orde te roepen. Ma sloeg nooit, maar pa gaf ons ook wel eens de absolutie met een klinkende oorvijg.

En nu ruim ik de troep in de huiskamer op, schrob de vloer, haal het spinrag van muren en ramen. Vroeger was er nog een aparte ‘beste kamer’ aan de voorkant, waarin je bijna nooit mocht zitten, tenzij er bezoek of feest was. Maar lang geleden is de tussenmuur weggehaald, zodat er één grote woonkamer ontstond. Door de ramen valt het licht van alle kanten naar binnen. In één hoofdbeweging zie je het erf, de bloementuin, de straat en de velden.

Het met houten tegels en latten belegde plafond wordt gedragen door een zware moerbalk, die eigenlijk een volledige, ruw gezaagde, zwart berookte boomstam is. Je ziet de knoesten en kloven van een eeuwenoude eik boven je hoofd. Als het lang en hevig regent, lekt er wel eens water uit de spleten.

Ik draai de kachel op de hoogste stand. Ik zit op de zwarte sofa waarop mijn broer altijd zat, kijk uit over het natte erf en luister naar de vogels buiten. Enkele kauwen maken kabaal in de oude kersenboom. Een merel fluit hoog en helder op het dak van de schuur. En achter de kipkar scharrelt een piepende waterhoen met één poot.

Ik koester me in de warmte. Ik voel me weer zoals toen. Ik ben weer daar.

We waren allemaal trots op onze boerderij en trots op de grote mesthoop die er het middelpunt van vormde en die andere boeren de ogen uitstak. Hoe meer mest, hoe meer koeien in de stal, hoe meer vruchten op het veld. ‘Mest is de God van de landbouw,’ werd vroeger gezegd en geschreven. En ook: ‘Wie niet mest, mist.’ Een bron van rijkdom dus, en als je bedenkt dat een ferme koe vele tientallen kilo’s per dag kan produceren...

Ook nu ligt er weer een metershoge mesthoop, en dan moet ik nog beginnen om de koeienstal uit te mesten. Deels met de tractor en frontlader, deels met schop en riek. De mest is bijna versteend. Kennelijk is er veel maïs gevoederd, wat voor dikke, droge stront zorgt, die soms de afvoergoten en roosters verstoppt. Als de koeien gewoon gras eten, is de mest slap en groen. De stank ruik je nog nauwelijks als je erin opgegroeid bent. Een oude, guitige knecht, die de beerput leegmaakte, hield me ooit een beker voor: ‘Proef maar, het is als likeur. Elixir d’Anvers.’

Het is zo vertrouwd allemaal, zo gewoon als water en brood. Hier vind ik rust, kom ik tot mezelf, voel ik me verbonden met de mest en de boxen en de troggen en de andere dingen om me heen. De wereld die ik achter me gelaten heb moet maar wachten. Een hartstochtelijk verlangen naar een eenvoudig en rudimentair leven drijft me nu. Geen internet, smartphone of sociale media hier. Even offline. Wel heeft een bevriende journalist me onlangs nog op Twitter vermeld. Hij tweette: ‘Ik zit op Twitter en mijn vriend op de mestkar. Twee verschillende werelden.’ Maar is dat ook zo? De tractor rijdt nu ook met gps en er zijn al apps om de mestkar secuur af te stellen.